

EMUN KOOPERATIBAK 25 URTE

Tailerrak euskalduntzetik, gai sozialetan eragitera

Emun lan mundua euskalduntzeko helburuarekin sortu zen 1997an. Genero berdintasuna, parte-hartzea, gizarte erantzukizuna... beste hainbat esparrutan ere eragile da gaur egun, berrikuntza sozialaren hariari tiraka. Kooperatibako lau langilek haien bizipenak kontatu dizkigute, eta hitz egin digute genero berdintasunari lotutako legeez bezala euskararen esparruan ez dauden eskakizunez.

 JON TORNER ZABALA

Arrasateko egoitza nagusian bildu gara Onintza Legorburu eta Inma Elexpurrekin, eta Andoingo bulegoan Mikeldi Zeberio eta Maite Indarekin. Lau aholkulariek kontatutakoak josi ditugu lerrootan.

Onintza Legorburu, 2018tik Emunen: Unibertsitate ikasketak burutu ostean jatetxe batean aritu nintzen lanean, eta bat-batean, 24 urterekin, bazoaz 1.000 langileko fabrika handi batera, hango usaina, zarata... haluzinatzen nuen. Tontakeria dirudi, baina zein arropa jantzi ere ez nekien. Bertan uzten dizkizuten bota bereziak, horiek dira zure erremin-tak. "Zer demontre ari naiz ni oinetako hauekin?", pentsatzen nuen. Bi mundu paralelo elkartzten dira. Jende unibertsitarioa, bulegoetan egotera ohituago dagoena, eta bagoaz, ez dakit, Ederlango fundizio batera adibidez, leku iluna, sua, jendea zikin-zikin... eta zu, han, Euska-

raldiko ez dakit zer azaltzen. Irudipenadut, garai batean, Emuneko kideek askoz ere barneratuago zutela hori. Lehenbiziko euskara planak tailerretan-eta garatu ziren, langile euskaltzale asko zegoen, haizeak alde jotzen zuen, eta zu joatea hau eta beste azaltzera, munduko logikoena irudituko zitzaien. Gizartea aldatu egin da, ordea, eta lantokiak ere bai, euskararen aldeko mugimendua askoz ere apalagoa da. Lehen langileena joan eta Korrikarako dirua eskuz batzen zen. Izugarri lotsatuko nintzateke gaur egun hori egingo banu (kar kar kar).

Inma Elexpuru, 2000tik Emunen: Ni ohitua nago tailerretan ibiltzera. Sorpresa atseginak izan ditut. Bazoaz katean ari den langile batengana, makinaren aginte panela euskaratzeaz hau eta beste azaltzera, eta kasu egiten dizu! "Bai bai, segi, entzuten ari naiz", esaten dizute, begirada makinatik aldendu gabe. Benetan da eskertzekoa. Edo pandemian

bizitakoak. Egoitza nagusia Etxebarrian duen EIKAko langileek, esaterako, hainbat egun pasa zituzten etxean, Enplegu Erregulazioko Espedienteak jarri ziren abian, segurtasun-protokoloak etengabe aldatzen zituzten... Zuzendaritzak al-daketa horien berri eman behar zuen, eta komunikazio guztiak euskaraz egin zituzten. Igande gauetan ere deitzen zигuten, hau eta beste zuzen idatzita ote zeuden galdetzeko, ongi komunikatu nahi zituztela eta. Krisi gogorrenetan ere euskara lehenetsi zuten, meritu handia dute. EIKA 1999an hasi zen Emunekin, barne funtzionamendu osoa euskara hutsez izateko helburuarekin. Kontratazioetan jasoa dago, erdaldunak hartu hartuko dituztela, baina modu inklusiboan. Euskara ikasteko baliabideak jartzten zaizkie eskura, tailer osoa erdaraz hitz egiten jarriko zenukeelako bestela. Halaber, bazkideek euskaraz jakin behar dute, enpresako lehendakari izatera hel daitezke-eta, ezin da atzera egin.

Mikeldi Zeberio eta Maite Inda, Andoaingo Martin Ugalde parkean. 90 lagun ari dira gaur egun Emunen lanean, eta denen artean 40 unibertsitate ikasketa baino gehiago dituzte burutuak (soziologia, filologia, matematika, ingeniari, filosofia, antropologia...). Indaren hitzetan, hori da Emunen potentzialitateetako bat.

Onintza Legorburu eta Inma Elexpuru, Arrasateko egoitzan. Legorbururen hitzetan, Emuneko profila bada jende oso militantearena, euskara edo feminismitik datorrena, herrietan mugitzen dena.

Mikeldi Zeberio, 2007tik Emunen: Hizkuntza kudeaketa etengabea da. Erraza da atzera egitea, gizartearen bezala enpresatan ere errealtatea aldatzen doalako. 2016an utzi nion euskara planetan lan egiteari, gehiago heltzeko gobernantzaren ildoari. Zapora gazi-gozoa uzten zidaten. Batzuetan lan egiten nuen norantz gindoz jakin gabe; bezeroen aldetik ez nuen ikusten trakzio gehiegirik, eta halere, urtearen amaieran euren balorazioa positiboa zen. Nik

esaten nien: "Ez dugu gauza handirik egin, ordea". Baina eurek erantzun: "Ez ez, oso pozik gaude". Beste edozein hornitzailearekin ziur exigenteagoak direla, zergatik gurekin ez?, pentsatzen nuen. Irudipena dut maila bateraino ondo ikusten direla aldaketak, baina hortik aurrerakoak... Ekintza batzuk sinpatikoak dira, motibazioa bilatzen dutenak-eta, lehiaketak... asko gustatzen zaizkie, baina hasten zarenean egiturazko gauzak ukitzen...

Maite Inda, 2017tik Emunen: Iruditzen zait eraldaketa soziala eskatzen duten gai guztien lanketan daudela tope batzuen modukoak. Prozesu bati ekiteko arrazoiak desberdinak dira: horretan benetan sinesten dutelako hasten dira batzuk; giro sozialarekin bat egiteko besteak; edo errentagarritasun ikuspegitik, langileak trebatzeak enpresari mesede egingo diolakoan; edo marko legala betetzeko... Edonola ere, kasu guztietan, eraldaketa sozialak gauzak tokiz mugitzea eskatuko dizu, kontratazio irizpideak aldatzea, esaterako, genero kontuei heltzea, soldata arrakala, aniztasuna... Egiten duzuna modu berean egiten jarraitu nahi baduzu, ez ireki kaxa hori, aldaketak eskatzen dituelako.

M. Zeberio: Saltoki handietan, adibidez, ahalegin handia egin da paisaia linguistikoa euskalduntzen, kartelak eta beste; baina barrura begirako helburuetan, zuzendaritzako kideek eta langileek zer konbikzio duten, ba... Enpresetako pertsona gako batzuk oztopo izan daitezke, gauzak "ahaztu" egiten dituztelako, besteak beste. Esango nuke azken urteotan plan zehatzagoak egiten direla, lanketa espezifikokoak pertsona espezifikoei.

O. Legorburu: Emunek historikoki eduki du lan egiteko modu bat, presentzialagoa, enpresen barrutik gehiago lan egitearena, behetik gora... Hori aldatu egin da, ordea. Orain, egitea baino, eragitea dagokigu. "Behetik gora" polita da belarrirako, baina gauza batzuk erreza- goak dira goitik behera eginez gero. Nik baldin badaukat alboan pertsonal-burua "hau horrela egin behar da" esaten, ba horrela egin behar da eta kito.

O. Legorburu: Berdintasun planak goitik behera sartu diren zerbait dira, legeak bultzatuta, baina asko dira berdintasunean sinesten dutenak, marketin estrategia hutsetik harago. Euskarari dagokionez, Bikain ziurtagiria lortzeko sartzen dira enpresa batzuk.

M. Zeberio: Lortu dira gauza batzuk, aireportuetan euskarazko oharra jartzea, saltokietako paisaia linguistikoa euskalduntzea edota erakundearen egoitzetako harrerako langileek lehen hitza euskaraz egitea, baina barrura begirako helburuetan... Proiektu batzuek ez dute izan jarraitkortasunik. 2008ko krisiak erraztu egin

PARTE HARTZEAN SINESTEN DENEAN

2004tik ari da lanean Emun Nafarroan. Iruñerriko merkataritza plana lehendabizi, eta ostean Fagor Ederlan Tafalla, Mapa... Mondragon Korporazioko kide izateak lagundu zuen enpresa horietan euskara planak abiatzen. Gobernantzari lotutako egitasmoetan ere ari da lan egiten Emun, eta zentzu horretan bi proiektu nabarmendu dizkigu Maite Indak: Bakaikuko Udalaren plan estrategikoa -Nafarroako Gobernuak saritua-, "Hemendik 10 urtera herria hutsik ikusi nahi duzu?" galderaren bueltan eratu zena, non auzolanaren balioa ordenantza batean jaso zuten; eta Mimukai, Larraun-Leitzaldean elkarlana eta tokiko garapena bultzatzeko proiektu komunitarioa. Nafarroan, Atarrabian ireki zuen lehenbizi

bulegoa Emunek, baina Berriozarrera lekualdatu ziren gero.

Gobernantzaren esparruan, Gipuzkoan egin du batez ere lan Mikeldi Zeberio. Esperientzia positibo moduan hainbat ekimen aipatu dizkigu, tartean Getariako terrazen ingurukoa, Oñatiko aurrekontuen bueltakoa edota Oiarzungo skate parkearena, non jende askok parte hartu zuen, ume eta gazte mordoxkak barne.

"Askotan galdetzen didate: 'Baina jendeak horrelakoetan parte hartzen al du?'" dio. "Herriarrentzat gai inportantea baldin bada, bai, areago instituzio horrek ibilbide bat duenean egina parte hartzearen inguruan, sinesgarritasuna duenean horrelako prozesua abiatzeko". Sarri, arrakala sortzen da herriarren eta administrazioaren ar-

tean, mesfidantza ere bai batzuetan, eta erakunde asko ari da bizilagunen hitza aintzat hartzen, nahiz eta guztiek ez duten parte hartzea modu berean ulertzen. Emuneko kidearen hitzetan, "ez da nahikoa" webgunean informazioa publikatu eta udaletxeko oholean iragarki bat eta erreklamazioetarako beste zerbait jartzea, 2016ko EAEko udal legeak markatzen dituen gutxienekoak betetzearren.

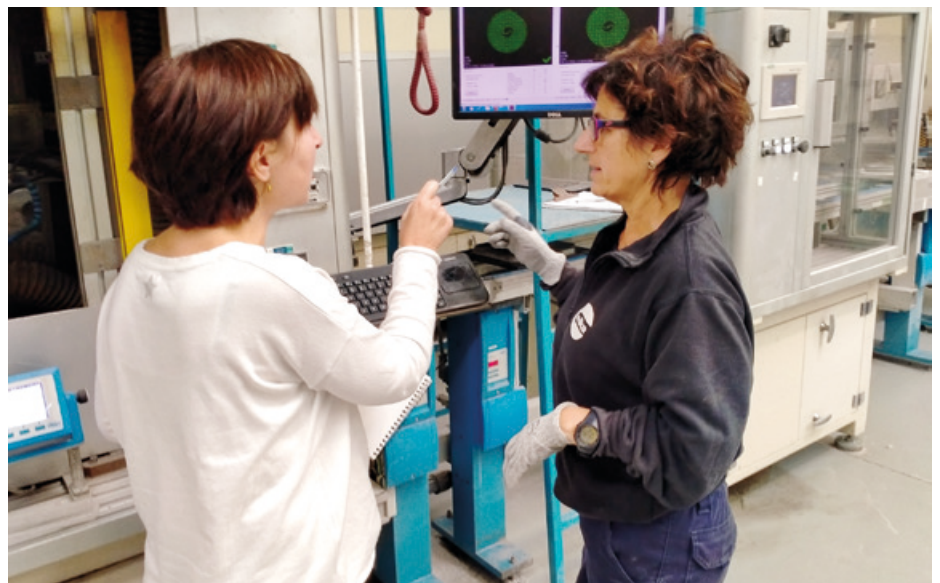
Onintza Legorburu "Debagoiena 2030" proiektuan ari da lanean, 2050erako adimentsua, inklusiboa eta klimatiko-ki neutroa izango den Debagoiena baterantzko eraldaketa bultzatzea helburu duen lankidetzaren sarean. Trantsizio energetikoa sustatzeko Arrasaten, Bergaran edota Oñatin abiatutako prozesuak aipatu dizkigu, besteren artean.

zuen euskararentzako partidak murriztea. Iruditzen zait erlaxatu egin garela; Emunera eskaera gehiago etortzen da berdintasunetik, euskaratik baino.

M. Inda: Geroz eta leku gehiagotatik deitzen digute, eta argi dago legeari lotuta dagoela hori. Nahiko genituzke euskararentzat horrelako neurriak. Betiko zailantza da: noraino egin behar da arautu edo derrigortu, eta noraino sustatu? Baina, besteentzat baliagarria dena, zergatik euskararentzat ez?

Euskararen esparrutik nator ni, eta ari naiz haren normalizaziorako ezauzgarriak baliatzen genero berdintasun planak lantzeko, zapalketak orekatzeko estrategiak-eta. Eta alderantziz. Mainstream edo zeharkakotasunarena -berdintasun politikak txertatu behar dira erakunde bateko sail guztietan-, adibidez, nola egin euskararekin? Generoak definitua du estrategia hori, zer den mainstream, nola egituratu behar den, prozedurak, baliabideak. Legeak berak ezartzen ditu.

M. Zeberio: Hizkuntza gutxituen kasuan badira bi marko: instituzionala (*Europako hizkuntza gutxituen karta*, gomen-dioak jasotzen dituen), eta *Hizkuntza*

Inma Elexpuru, EIKA kooperatibako langileari azalpenak ematen. Hainbat enpresa barne-funtzionamendua euskaraz izan dadin egiten ari diren esfortzua nabarmendu digu Emuneko aholkulariak.

eskubideen deklarazio unibertuala (herri eragileek 1992an sinatua Bartzelonan), baina ez dira legez betearazleak, ez dago derrigortasunik.

M. Inda: Hemen egin da sustapen politika baten alde, belaunaldi berriak eus-

kaldunduta gizarte osoa euskaldunduko zelakoan; tesi horrek, ordea, huts egin du. Ez da egon derrigortasunik, sustapen politikak baizik. Badaude euskara planak bideratzeko laguntzak, baina legerik ez. Berdintasunari dagokionez nazioartekoa da markoa: gizartearen %50ak

pribilegio gehiago ditu gainerako %50ak baino. Aipatzen da, esaterako, egoeraren adierazpenik gordinena biolentzia matxista dela. Euskararen marko legala ez dago hain definitua.

M. Zeberio: “Hizkuntza ordezkapena” moduko terminoak aipatuz gero, ausardia gehiagorekin jokatu litzateke neurriak hartzerakoan. EAEko Estatutuak berak dio: euskara eta gaztelania dira hemengo hizkuntzak. Estatuan, arkitektura juridikoa goitik beherakoa da, goikoak jarritako mugetatik ateratzen bazara... Konstituzioak berak jasotzen du gaztelania ikasteko derrigortasuna eta gainerakoak hitz egiteko eskubidea.

O. Legorburu: Berdintasunarekin askoz ere sentsibilizazio handiagoa dago euskararekin baino, gizarteko beste esparruetan bezalaxe. Noski, kontrakoak badaude, eta oso kontrakoak dira, gainera, *haterrak* dira oso *haterrak*, euskararen kasuan bezalaxe. Ez dira asko, baina zarata handia ateratzen dute, hormak jartzen dituzte... Orokorrean, ordea, ez dago azaldu beharrik zergatik abiatuko den berdintasun plana. Noski, diskriminazio positiboko ekintzak egiten hasten garenean azalpen gehiago eman beharko ditugu (kar kar kar). ●

KOOPERATIBEN IZAERAK, LEGEAREKIN TALKA

Gaur egun, 50 langile edo gehiago dituzten Espainiako Estatuko enpresek berdintasun plana izateko bete-beharra dute.

Enpresek egoeraren diagnostia egin behar dute lehendabizi, zeinak azaleratuko dituen datu “delikatu” xamarrek: soldata arrakala zenbatekoa den, kontziliazio neurriak zenbatek har ditzaketen eta hartzen dituzten, plantillaren datuak generoari dagokionez, postu bakoitzerako zenbat gizon/emakume kontratatu diren azken urteetan, aginte organoetan zenbat gizon/emakume dauden... Ostean, diagnostik azaleratutako hutsuneak betetzea helburu, berdintasun plana osatuko da, mahai negoziatzaileak onartu beharko duena, administrazioetan erregistratu baino lehen.

Kooperatibetan –Emunen bezero askoren kasuan– zer ari da gertatzen? Sindikaturik ez dagoenez, zailtasunak daude estatuak markatutakoak betetzeko eta, ondorioz, lizitazioetan plana izateak emango lituzkeen puntuak lortzeko. Mahai negoziatzailea eratu eta plana erregistratzeko kooperatibak derrigortuta daude sektorean nagusi den sindikatuari dei egitera, baina horrek esan nahi du enpresaz kanpoko norbaitek barne-informazioa eskuratu eta genero gaiei buruzko erabakietan parte hartze zuzena izango duela.

Emunek prozesu osoan hartzen du parte: mahai negoziatzaileak gidatzen, diagnostia egiten, eta plana osatu, erregistratu eta inplementatzen.

**Ahoan igartzen da
bihotzak zer duen egarri**

943 73 71 91 · euskara@legazpi.eus
www.legazpi.eus

